

Gdański mediewalizm: budowniczy Bartel Ranisch (1648-1709?) i początki naukowych badań nad architekturą gotycką

Niniejszy projekt będzie poświęcony naukowej i architektonicznej działalności budowniczego Bartela Ranischa z Gdańska (1648–1709?). Była to postać wyjątkowa w perspektywie ogóloeupejskiej, a jego dwie rozprawy o budowlach Gdańska, w większości gotyckich, to dzieła bez analogii w piśmiennictwie tamtego czasu. Profesjonalne zainteresowanie Ranischa architekturą średniowieczną, zwłaszcza monumentalnymi kościołami Gdańska i ich dekoracyjnymi sklepieniami żebrowymi, czynią go pionierem historycznych badań nad architekturą średniowieczną i twórcę nowej postawy wobec niej – mediewalizmu o charakterze naukowo-konstrukcyjnym.

Celem projektu jest pełna analiza działalności Bartela Ranischa w Gdańsku: samodzielnych prac architektoniczno-projektowych, inwestycji realizowanych w funkcji kierownika budowy, prac konserwatorskich w ramach obowiązków naczelnego budowniczego miasta, a nade wszystko studiów naukowo-teoretycznych. Projekt ma wykazać, że te zakresy aktywności Ranischa były symptomami ważnych problemów historyczno-artystycznych i architektoniczno-inżynierskich ogniskujących się wokół problemu nowożytnego mediewalizmu, czyli zainteresowania średniowieczem po zakończeniu tej epoki. O ile sam mediewalizm, realizowany w praktyce budowniczey, jest szeroko omówiony w literaturze naukowej, o tyle zjawisko mediewalizmu naukowo-konstrukcyjnego, technologicznego, rekonstruującego strukturalne zasady budownictwa gotyckiego nie zostało rozpoznane w badaniach nad teorią architektoniczną XVII–XVIII wieku. Wypełnienie tej luki jest najważniejszym celem projektu.

Działalność Bartela Ranischa nie stała się jak dotąd przedmiotem kompleksowych badań, choć wszyscy dotychczasowi (nieliczni) autorzy wypowiadający się na jej temat podkreślali wyjątkowość zainteresowań budowniczego oraz znaczenie jego prac teoretycznych wykraczające poza Gdańsk, Pomerelię i cały obszar Niżu Bałtyckiego. Podstawowym celem projektu jest gruntowne i wieloaspektowe opracowanie problematyki wiążącej się architektonicznymi i naukowymi przedsięwzięciami Ranischa, skutkujące wprowadzeniem wiedzy na ten temat do międzynarodowego obiegu naukowego historii sztuki, historii architektury i historii konserwacji. Planowany projekt ma poważne znaczenie dla nauki, bowiem zagadnienia które mają zostać opracowane dotyczą zasadniczych problemów historii kultury i sztuki nowożytnej Europy i wpisują się w najważniejsze trendy badawcze współczesnej humanistyki (problem świadomości historycznej i jej kulturowych przejawów; początki mediewalizmu, a ogólniej – historyzmu; narodziny nowoczesnych dyscyplin naukowych oraz ilustrowanej książki naukowej; wykształcanie się doktryn konserwacji zabytków i metod dokumentacji architektury). Projekt ten przywróci Bartelowi Ranischowi należne mu miejsce w europejskich dziejach mediewalizmu i historii architektury.

Wymiernymi rezultatami projektu będą: 1) seria artykułów (wyłącznie w językach kongresowych) w międzynarodowych czasopismach z Open Access; 2) anglojęzyczna monografia zawierająca transkrypcję tekstu rozprawy Bartela Ranischa o kościołach Gdańska z 1695 roku oraz analityczne rozdziały poświęcone wszystkim aspektom działalności budowniczego.

Łącznie w ramach projektu przewidziano kwerendy i badania terenowe w: Gdańsku (36 dni; od jednego z wykonawców oczekuje się stałego pobytu w mieście); Binghamton (USA; 7 dni); Dreźnie (20 dni); Monachium (24 dni); Einsiedeln (10 dni); Amsterdamie i Utrechcie (24 dni); Paryżu (12 dni); Londynie (12 dni); Madrycie (24 dni). Przewidziano też prezentację wyników badań na konferencjach The Renaissance Society of America (2024, 2025 – 2 wykonawców) i Forum Kunst des Mittelalters (2024, 2026 – 2 wykonawców).